

Stichting
Pensioenfonds voor de Woningcorporaties

IMVB OESO due diligence SPW

SPW en de implementatie van OESO due diligence

In dit document licht SPW nader toe hoe de zes due diligence stappen van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn opgenomen in het beleggingsproces van de verschillende beleggingscategorieën.

Inleiding	3
1. Toelichting op implementatie van de OESO-richtlijnen in het MVB-beleid en aanpak voor de gehele portefeuille	6
Ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid	6
De totstandkoming van ons MVB-beleid	7
De implementatie en uitvoeringsprocessen van ons MVB-beleid	8
Responsible Investment Guidelines voor alternatieve beleggingen	9
2. Toelichting op de implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie	10
A. Beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt	10
I. Aandelen en Bedrijfsobligaties	10
II. Staatsobligaties	13
B. Alternatieve beleggingen	14
I. Private Equity	15
II. Vastgoed	16

Versie 15/10/2021

Inleiding

SPW onderschrijft de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen¹ en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's)². Wij gebruiken de volgende documenten als leidraad voor de manier waarop wij milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur ('ESG-factoren') meewegen in het nemen van een beleggingsbeslissing:

- het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers;³
- het Instrumentarium (opgesteld voor pensioenfondsen t.b.v. het IMVB-convenant).⁴

Wij verwachten van onze externe fiduciair manager en vermogensbeheerder dat zij, en alle partijen waar zij mee samenwerken, conform deze standaarden handelen.

In deze toelichting leggen wij uit hoe de zes due diligence stappen van de OESO-richtlijnen (zie figuur 1) zijn verankerd in de uitvoering van onze beleggingsprocessen. Hierbij maken wij onderscheid tussen:

- A. beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt (aandelen en bedrijfsobligaties, en staatsobligaties) en;
- B. alternatieve beleggingen (Private Equity, vastgoed en Hedge Funds)

Voor elk van deze beleggingscategorieën beschrijven wij de instrumenten die wij gebruiken om verantwoord te kunnen beleggen: insluiting, engagement, stemmen, uitsluiting, de selectie van managers en het beoordelen van investeringsvoorstellen.

De OESO-richtlijnen hanteren drie gradaties voor de betrokkenheid van een bedrijf bij negatieve impact. Een bedrijf kan een negatieve impact veroorzaken, eraan bijdragen, of ermee verbonden zijn. Afhankelijk van de mate van betrokkenheid worden er relevante maatregelen verwacht van een bedrijf of institutionele belegger. Volgens het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers veroorzaken of dragen pensioenfondsen in de regel niet bij aan de negatieve impact (gevolgen) van bedrijven op de samenleving of het milieu. Ze zijn hier wel direct aan verbonden door hun beleggingen, ook als het om minderheidsbelangen gaat. Dat betekent dat er van ons wordt verwacht dat wij onze invloed gebruiken bij bedrijven waarin we beleggen om negatieve impact te voorkomen of beperken.

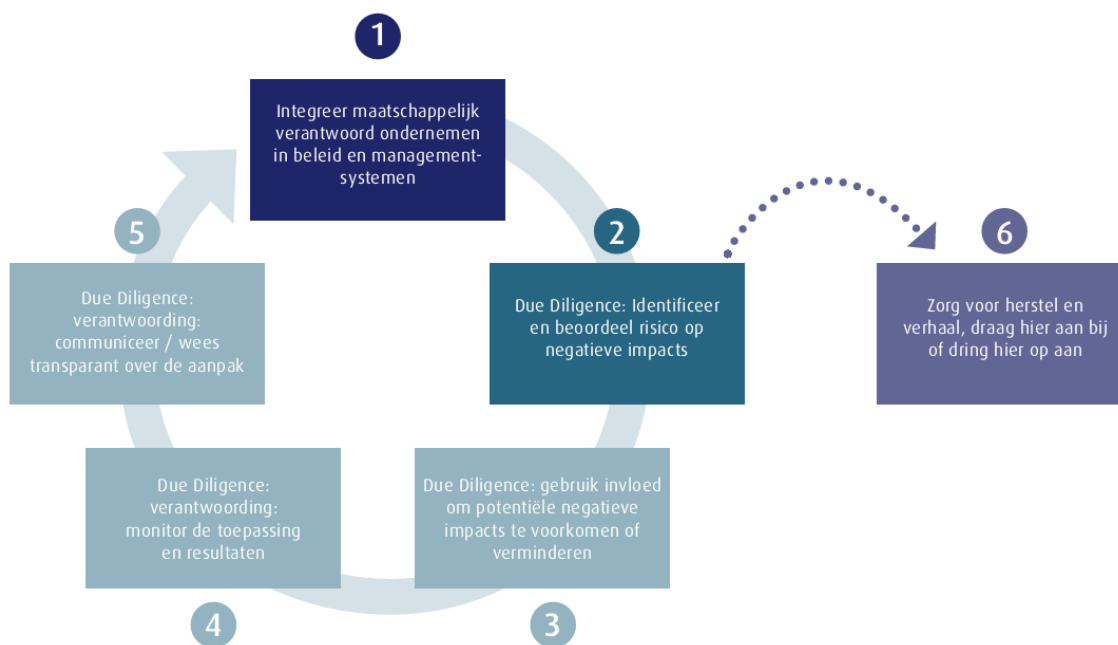
---

¹ [Volledige tekst OESO-richtlijnen | Brochure | Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen](#)

² [guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf \(ohchr.org\)](#)

³ [RBC-for-Institutional-Investors.pdf \(oecd.org\)](#)

⁴ [Instrumentarium: Beleid \(pensioenfederatie.nl\)](#)

Figuur 1 – Due Diligence cyclus: Een uitwerking van de zes due diligence stappen volgens de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Zoals bijvoorbeeld toegelicht in het Instrumentarium zoals opgesteld voor pensioenfondsen in het kader van het IMVB-convenant: Instrumentarium (pensioenfederatie.nl)

Uitvoering en monitoring van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid

SPW is ervan overtuigd dat beleggers betere beleggingsbeslissingen nemen als zij structureel kijken naar aspecten zoals rendement, risico, kosten én duurzaamheid. Hoe we dit doen is vastgelegd in het beleggingsbeleid (inclusief het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen) dat onze vermogensbeheerder APG voor ons uitvoert. Met onze vermogensbeheerder hebben we contractuele afspraken om te zorgen dat het SPW Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid wordt uitgevoerd zoals wij dat hebben vastgelegd.

In ons beleid committeren we ons aan de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGP's). Dit betekent dat we van onze vermogensbeheerder verwachten dat zij het beleid ook conform deze standaarden uitvoert. In ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid leggen we uit waarom we verantwoord willen beleggen en hoe we dit willen realiseren.

We ontvangen van onze vermogensbeheerder kwartaalrapportages waarmee we de voortgang op doelstellingen goed kunnen monitoren. Hierin staat ook informatie over de gebruikte beleggingsmethodes, de integratie van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid in de beleggingspraktijk, en de identificatie en mitigatie van potentiële en daadwerkelijke impacts. Via deze kwartaalanalyses blijven wij geïnformeerd over beleggingsresultaten, zoals engagement- en stemresultaten. Daarnaast kunnen we bij onze vermogensbeheerder analyses voor individuele bedrijven opvragen.

Niet alleen over de uitvoering van ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid hebben we contractuele afspraken met onze vermogensbeheerder. Ook de monitoring van ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid is in de contracten met onze vermogensbeheerder vastgelegd. Onze fiduciair manager evalueert ieder jaar de implementatie, uitvoering en resultaten van het beleggingsbeleid op specifieke kenmerken van verantwoord beleggen, zoals het insluitingsbeleid en het uitsluitingsbeleid. Op basis van de belangrijkste bevindingen formuleert de fiduciair manager ieder jaar verbeterpunten waar de vermogensbeheerder binnen een bepaalde tijd aan moet voldoen. Wij ontvangen jaarlijks de uitkomsten van deze evaluatie en sturen waar nodig bij.

1. Toelichting op implementatie van de OESO-richtlijnen in het MVB-beleid en aanpak voor de gehele portefeuille

Ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid

Als pensioenfondsen zetten we ons dagelijks in voor een goed pensioen voor iedere werknemer van een woningcorporatie, nu en in de toekomst. We vinden het belangrijk om dit op een verantwoorde manier te doen. Daarom maken we bewust de keuze voor beleggingen in bedrijven, overheden, vastgoed, fondsen en andere investeringen die verantwoord omgaan met mens en milieu, en zorgvuldig worden bestuurd. Maatschappelijk verantwoord beleggen biedt namelijk kansen. Met onze beleggingen kunnen wij een bijdrage leveren aan de transitie die nodig is voor een duurzame toekomst, zoals bijvoorbeeld een klimaat-neutrale economie. We zijn ervan overtuigd dat zulke beleggingen op lange termijn ook financieel beter presteren. Dit bevestigt wetenschappelijk onderzoek dat aantoont dat verantwoord beleggen een neutraal tot licht positief effect heeft op het rendement en risico van een beleggingsportefeuille⁵. We nemen de duurzaamheidsfactoren dan ook, naast rendement, kosten en risico, integraal mee in onze afwegingen. Geheel in lijn met het motto 'goed voor elkaar' van ons pensioenfondsen willen we met ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid bijdragen aan een leefbare wereld voor huidige en toekomstige generaties.

In ons MVB-beleid voor 2021 – 2025 hebben we ons gecommitteerd aan de volgende vier uitgangspunten:

- **Ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid is een integraal onderdeel van ons (strategisch) beleggingsbeleid en omvat alle beleggingscategorieën in onze portefeuille.** Dit is vastgelegd in onze afspraken met onze vermogensbeheerder. Wij monitoren de voortgang op het beleid via de reguliere rapportages die we van hen ontvangen.
- **Maatschappelijk verantwoord beleggen is een integraal onderdeel van ons beleggingsproces.** We beoordelen alle beleggingen niet alleen op rendement, risico en kosten maar ook op de mate waarin ze maatschappelijk verantwoord te werk gaan. Beleggingen die niet voldoen aan onze criteria voor milieu, mensenrechten en goed bestuur, laten we alleen toe tot de beleggingsportefeuille als we hen middels concrete afspraken kunnen aanzetten tot verbetering. Staatsobligaties van overheden die niet aan onze criteria voldoen sluiten we uit.

⁵ Dit blijkt onder andere uit onderzoek van Friede, G.T. Busch and A. Bassen (2015), 'ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies', Journal of Sustainable Finance, en in Investment Sustainable Pension Investment Lab (2017), 'De financiële prestaties van verantwoord beleggen' en Koedijk, K. & Wetzels, S. (2019). Wat weten we nu echt over verantwoord beleggen: ESG Wetenschappelijke literatuurstudie. Finance – ideas

- **Ons beleid is opgesteld in lijn met internationale richtlijnen en standaarden.** Zo verwachten we van onze beleggingen dat ze handelen in lijn met de richtlijnen voor verantwoord ondernemen van de Verenigde Naties (United Nations Global Compact), het Klimaatakkoord van Parijs, de OESO-richtlijnen, het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers, de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's), de Principles for Responsible Investment (PRI) en de richtlijnen van het International Corporate Governance Network (ICGN).
- **We zetten ons in voor langetermijnwaardcreatie.** Wij streven naar een goed pensioen voor deelnemers en naar langetermijnwaardcreatie voor de maatschappij. Wij hebben een langetermijnbeleggingshorizon en spreken af met onze vermogensbeheerder hiernaar te handelen en mandaten voor de middel- en lange termijn te hanteren. Daarbij kiezen we onze beleggingscategorieën op basis van reële economische activiteiten en onderliggende waardecreatie.

De totstandkoming van ons MVB-beleid

In het MVB-beleid 2021 – 2025 staan de volgende vier thema's centraal: klimaatverandering, behoud van biodiversiteit, goed bestuur en respect voor mensenrechten. Deze onderwerpen hebben voor ons pensioenfonds én voor onze deelnemers en andere belanghebbenden hoge prioriteit. Daarbij houden we er rekening mee alleen onderwerpen te selecteren waar wij als pensioenfonds invloed op uit kunnen uitoefenen, en waar de (potentiële) negatieve gevolgen voor samenleving en milieu het grootst en het meest ernstig zijn. Hiermee doen we recht aan het motto van ons pensioenfonds 'goed voor elkaar' (zie Figuur 1).

Tijdens de ontwikkeling van het nieuwe beleid voerden we een materialiteitsanalyse uit. In de uitwerking hiervan baseerden wij ons op de bepalingen van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant, daarmee handelen wij tevens in overeenstemming met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. De materialiteitsanalyse bestaat uit vier verschillende deelonderzoeken. De daaruit verkregen informatie is samengebracht, nader geanalyseerd en besproken tijdens bestuursvergaderingen van ons pensioenfonds. De uitkomsten hiervan resulteerden in de selectie van de prioriteitsthema's voor het nieuwe beleid. De vier deelonderzoeken zijn:

- Een onderzoek onder deelnemers en het Verantwoordingsorgaan, om de thema's die onze deelnemers van belang achten in kaart te brengen.
- Gesprekken met aangesloten werkgevers en verwante maatschappelijke organisaties, om kennis op te halen over de urgente thema's voor SPW.
- Een risicoanalyse van onze portefeuille naar de grootste en ernstigste gevolgen van de beleggingen voor mens, maatschappij en milieu.
- En een bredere omgevingsanalyse over trends en wereldwijde ontwikkelingen in verantwoord beleggen.

De informatie die wij van onze deelnemers en andere belanghebbenden ontvingen bleek zeer waardevol tijdens het vaststellen van onze prioriteiten voor het nieuwe beleid. Wij willen dan ook in de toekomst met hen in dialoog blijven.

Figuur 1: Prioriteitsthema's voor het MVB-beleid 2021 – 2025

De implementatie en uitvoeringsprocessen van ons MVB-beleid

Voor de uitvoering en implementatie in de praktijk van ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid heeft onze vermogensbeheerder verschillende processen en benaderingen om het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen te identificeren en beoordelen, en deze gevolgen te voorkomen en beperken. In de prioritering hiervan is gekeken naar de ernst, omvang en onomkeerbaarheid ervan:

- Klimaatrisicobeleid – hierin adresseren we daadwerkelijke en potentiële negatieve effecten van klimaatrisico's en lichten we toe hoe we proberen deze te voorkomen en beperken. Zie voor de details van het klimaatrisicobeleid de Samenvatting van aanpak voor CO2-reductie doelstellingen en klimaatrisicobeleid op de [website](#) van onze vermogensbeheerder.
- Insluitingsbeleid – dit beleid is gebaseerd op UN Global Compact thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie) en eisen van investeerders en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Zie voor de details van het insluitingsbeleid de Samenvatting van aanpak voor insluiting op de [website](#) van onze vermogensbeheerder.
- Corporate Governance Raamwerk – hierin beschrijven wij onze principes en verwachtingen voor goed ondernemingsbestuur, en staat ons stembeleid beschreven. Zie hiervoor: [Corporate Governance Raamwerk](#). Daarnaast zijn we transparant over ons [stemgedrag](#).
- Beleggen in duurzame ontwikkelingsdoelen (SDI's) – We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van de Sustainable Development Goals (SDG's) zoals betaalbare en duurzame energie, duurzame steden en gemeenschappen, eerlijk werk en economische groei, en goede gezondheid en welzijn. Zie voor de details van onze SDI-aanpak de Samenvatting van aanpak voor duurzame ontwikkelingsdoelen op de [website](#) van onze vermogensbeheerder.
- Uitsluitingsbeleid – op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van risico's voor de samenleving en het milieu sluiten we bepaalde beleggingen uit. Zie voor de lijst van landen en bedrijven waarin wij op basis van ons uitsluitingsbeleid niet beleggen ons Uitsluitingsoverzicht op onze [website](#).

Voor de identificatie en beoordeling van het daadwerkelijke en potentiële risico op negatieve gevolgen op de samenleving en het milieu in de beleggingsportefeuille gelden de UNGC-thema's (mensenrechten, arbeidsomstandigheden, duurzaamheid en anti-omkoming en corruptie) en de verwachtingen van investeerders en bedrijven onder de OESO-richtlijnen als uitgangspunt. Op basis hiervan heeft onze vermogensbeheerder uit 18 duurzaamheidsfactoren (elk geclassificeerd onder een van de vier UNGC-thema's) de meest materiële factoren geïdentificeerd voor 38 verschillende sectoren waarin wordt belegd. Voor elke sector is een overzicht ontwikkeld dat in één oogopslag de daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen weergeeft waaraan de bedrijven in de sector zijn blootgesteld, hetzij vanuit het oogpunt van bedrijfsrisico's of vanwege publieke bezorgdheid (bijvoorbeeld van maatschappelijke organisaties). Hieronder geven we een aantal voorbeelden van dergelijke risico's, geclassificeerd onder de vier UNGC-thema's.

UNGC-thema	Voorbeelden
Bedrijfsethiek	Omkoping en corruptie, witwassen, ongepaste promotie van medicijnen, gebrek aan klokkenluidersregeling
Arbeidsrechten	Gezondheid en veiligheid op de werkvloer, arbeidsomstandigheden
Mensenrechten	Relatie met de lokale bevolking, dataprivacy en -veiligheid
Milieu	Uitstoot van CO2, standaarden voor afval en watergebruik, uitbreiding van kolencapaciteit

De risico-identificatiemethodiek richt zich in eerste instantie op beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt en dient als basis voor de classificatie van bedrijven voor ons insluitingsbeleid. Voor deze methodiek gebruikt onze vermogensbeheerder beoordelingsindicatoren die bestaan uit een combinatie van normatieve criteria en een relatieve beoordeling ten opzichte van de klasse van een bedrijf, die niet noodzakelijkerwijs wordt gedefinieerd als de sector.

Onze vermogensbeheerder is selectief in de indicatoren die worden gebruikt. Op die manier kunnen we de grootste en meest relevante daadwerkelijke en potentiële risico's op negatieve gevolgen identificeren en beoordelen. Vervolgens definiëren we de risico's in de context van de UNGC-thema's en de verwachtingen van investeerders en bedrijven onder de OESO-richtlijnen.

De methodiek van ons insluitingsbeleid is gebaseerd op de voorkeur van onze vermogensbeheerder om een eigen analyse uit te voeren en eigen conclusies te trekken in plaats van te vertrouwen op een mening of methodiek van een externe partij. Bovendien is duurzaamheidsinformatie nog altijd minder ontwikkeld dan reguliere financiële informatie. Ook worden vaak kwalitatieve prestatiebeoordelingen vertaald in numerieke waarden. Daarom worden regelmatig controles uitgevoerd op de onderliggende beschikbaarheid en kwaliteit van de gegevens om onjuiste conclusies over de duurzaamheidspositie van een bedrijf ten opzichte van zijn concurrenten te voorkomen.

De parameters en gegevens die in de insluitingsmethodiek worden gebruikt, worden continu beoordeeld om te waarborgen dat de resultaten nauwkeurig en relevant zijn. Met deze methodiek worden de portefeuillemanagers van onze vermogensbeheerder gemotiveerd om te investeren in het begrijpen van de gegevens die ten grondslag liggen aan de duurzaamheidsclassificatie en een holistisch begrip van de bedrijven in hun portefeuille te ontwikkelen, inclusief duurzaamheidsrisico's.

Naast bovenstaande methodiek past onze vermogensbeheerder een zogenoemde controversie-indicator toe. Deze is gebaseerd op informatie uit nieuwsmonitoring, onderzoek naar incidenten en andere relevante bronnen en referenties. Individuele incidenten samen vormen een gebeurtenis. Gebeurtenissen zijn geïnclassificeerd in 10 thema's met een score van één ("lage impact op het milieu en de samenleving") tot vijf ("ernstige impact op de samenleving en het milieu, significant bedrijfsrisico"). Op deze manier geven wij vorm aan het prioriteren van risico's op basis van schaal, reikwijdte en mate van onomkeerbaarheid van negatieve gevolgen zoals de OESO-richtlijnen voorschrijven.

Responsible Investment Guidelines voor alternatieve beleggingen

De insluitingsmethodiek heeft hoofdzakelijk betrekking op de beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt. Voor de beleggingscategorieën waarop de insluitingsmethodiek voor de beoordeling en identificatie van het risico op negatieve gevolgen niet direct van toepassing is, heeft onze vermogensbeheerder aparte Responsible Investment Guidelines (RIG) opgesteld. Hierin wordt voor de betreffende beleggingscategorieën beschreven hoe het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid wordt geïntegreerd, en hoe negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu worden geïdentificeerd en geprioriteerd op basis van de ernst, schaal, en mate van onomkeerbaarheid ervan.

2. Toelichting op de implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie

In de toelichting hieronder geven we per beleggingscategorie aan hoe we risico's voor de samenleving en milieu in de portefeuille identificeren, mitigeren en/of voorkomen.

A. Beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt

Beleggingen in de kapitaalmarkt zijn publiek verhandelbare instrumenten zoals beursgenoteerde aandelen, obligaties en staatsobligaties. Het totale aandeel dat SPW bezit in een bedrijf is meestal kleiner dan 1% van het uitstaande aandelenkapitaal van een bedrijf (m.u.v. beleggingsstrategieën met een geconcentreerde portefeuille, waarbij dat percentage tussen de 5-15% kan liggen).

Er is een aantal verantwoord beleggen instrumenten dat ons helpt de verschillende due diligence stappen volgens de OESO-richtlijnen en de UNGP's te doorlopen. Eén van de belangrijkste instrumenten die we hiervoor gebruiken is ons *insluitingsbeleid*. Hiermee identificeren we risico's voor de samenleving en het milieu op basis van ESG-analyses van bedrijven en zetten we ons in voor verbetering bij bedrijven waarin we beleggen middels engagement. We rapporteren hierover in ons Verslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en op onze website. Het insluitingsbeleid is van toepassing op de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. Voor de beleggingscategorie staatsobligaties is het *uitsluitingsbeleid* het primaire instrument voor het identificeren en voorkomen van risico's.

I. Aandelen en Bedrijfsobligaties

1. *Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen*

- Uitsluiting:
  - We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij het maken van tabak, kernwapens, clusterbommen, landmijnen, chemische- en biologische wapens. Producten die wij als zeer risicovol voor de samenleving zien, kunnen we toetsen op uitsluiting aan de hand van een speciaal ontwikkeld toetsingskader. De uitkomsten van het toetsingskader helpen ons bij het nemen van beslissingen over de mogelijke uitsluiting van producten.
- Insluiting:
  - Onder het insluitingsbeleid beoordeelt onze vermogensbeheerder systematisch een universum van ~10.000 publieke bedrijven op rendement, risico, kosten en de mate waarin ze duurzaam en verantwoord te werk gaan. Het beoordelingskader voor duurzaamheid is uitgewerkt in een raamwerk. Hierin wordt uitgelegd aan welke duurzaamheidsstandaarden bedrijven binnen een sector minimaal moeten voldoen voordat SPW erin kan beleggen.
  - Voldoet een bedrijf aan onze criteria voor rendement, risico, kosten en de mate waarin het verantwoord te werk gaat, dan noemen we het een koploper. Dat is een bedrijf waarin we graag beleggen.
  - Bedrijven die wel goed scoren op rendement, risico en kosten, maar achterblijven op de mate waarin ze duurzaam en verantwoord te werk gaan, noemen we achterblijvers. We beleggen alleen in bedrijven die we als achterblijver hebben geïdentificeerd als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbetering op duurzaamheid. Dan noemen we ze beloften.

- Via onze vermogensbeheerder voeren we ook engagement onder het insluitingsbeleid. Dat betekent dat we gesprekken voeren met beloften over verbetering van prestaties op duurzaamheid. In ons beleid leggen we uit op welke thema's we de focus leggen.
- In een intern kennismanagement systeem registreert onze vermogensbeheerder alle relevante informatie die bijdraagt aan de uiteindelijke promotie van een beloften tot koploper of degradatie tot achterblijver. Hieronder vallen onder andere analyses en gespreksverslagen met bedrijven.

2. *Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille*

- Het identificeren van het risico van daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen van beleggingen doen we zowel op basis van het uitsluitings- als insluitingsbeleid.
- Uitsluiting:
  - Wij hebben risico's geïdentificeerd waar we op geen enkele manier mee verbonden willen zijn. Daarom sluit SPW bedrijven uit die producten maken die verboden zijn volgens internationale verdragen (landmijnen, clustermunitie, en chemische of biologische wapens) of producten maken waarvan het pensioenfonds het niet passend vindt om erin te beleggen (tabak en kernwapens).
  - Wij hanteren een zorgvuldig opgesteld toetsingskader bij het maken van keuzes over het uitsluiten van producten. Het gaat hierbij om producten waarover veel maatschappelijke discussie is, maar die volgens wet- en regelgeving wel zijn toegestaan. Aan de hand van de uitkomsten van het toetsingskader kunnen we besluiten bedrijven uit te sluiten die (helpen) het product (te) maken. Het kader toetst producten op criteria zoals VN-verdragen en verachte effectiviteit van engagement.
- Insluiting:
  - De beoordeling van bedrijven als koplopers of achterblijvers is gebaseerd op twee onderdelen: een normatief absoluut deel (voldoet het bedrijf aan de minimum vereisten?) en een relatief deel (hoe doet het bedrijf het in relatie tot vergelijkbare bedrijven (referentiegroep)?).
  - Normatief:
    - De indicatoren van het normatieve onderdeel zijn sectorspecifiek en beoordelen bedrijven op ESG-prestaties die voor de betreffende sector van belang zijn, vanuit zowel bedrijfs- als maatschappelijk perspectief.
    - De indicatoren van het relatieve onderdeel identificeren mogelijke negatieve gevolgen voor de samenleving en beoordelen of bedrijven voorbereid zijn op eventuele ESG-risico's (*preparedness*) en met name hoe ze presteren op specifieke duurzaamheidsissues in de sector (*performance*).
    - De indicatoren voor *preparedness* en *performance* geven aan in welke mate een bedrijf misstanden aanpakt (is er voldoende robuust beleid aanwezig op de juiste onderdelen?) en hoe het bedrijf presteert op specifieke duurzaamheidsissues (zijn er controverses bekend?).
    - Onze vermogensbeheerder baseert zich bij deze classificaties op data van externe dienstverleners. De controversale indicator is gebaseerd op informatie uit nieuwsmonitoring, onderzoek naar incidenten en andere relevante bronnen en referenties. Individuele incidenten samen vormen een gebeurtenis. Gebeurtenissen zijn geclassificeerd in 10 thema's met een score van één ("lage impact op de samenleving") tot vijf ("ernstige impact op samenleving en het milieu, significant bedrijfsrisico"). Op deze manier prioriteren wij risico's op basis van schaal, reikwijdte en mate van onomkeerbaarheid zoals voorgeschreven in de OESO-richtlijnen. Dit systeem willen we in de toekomst meer verfijnen, zodat we pro-actiever risico's van onze beleggingen voor de samenleving en het milieu kunnen signaleren.

- Relatief:
  - Het relatieve onderdeel beoordeelt hoe een bedrijf presteert op het gebied van ESG in vergelijking met andere bedrijven. Deze methodiek willen we in de toekomst verfijnen, bijvoorbeeld door het opstellen van een drempelwaarde in sectoren die in zijn geheel onder-gemiddeld scoren op duurzaamheid ten opzichte van andere sectoren. Dit om te voorkomen dat bedrijven die met grote controverses te maken hebben, toch koploper kunnen worden.
- Elk jaar worden de insluitingsclassificaties van bedrijven opnieuw vastgesteld. Tussentijds worden ook tijdelijke classificaties bijgehouden op basis van de meest recente data, waarmee we ontwikkelingen bijhouden.
- Met name het beoordelen van controverses stelt onze vermogensbeheerder in staat om negatieve gevolgen te identificeren. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een controverses-indicator. Onze vermogensbeheerder beoordeelt ESG-gerelateerde incidenten door middel van een raamwerk. Op die manier kunnen wij incidenten identificeren en prioriteren op basis van de ernst, schaal en onomkeerbaarheid ervan. Ook neemt dit raamwerk de verantwoordelijkheid van het bedrijf en het al dan niet bestaan van een patroon van bedrijfsmatige onregelmatigheden in ogenschouw. In de controverses indicator is een verwachting opgenomen over hoe de controverses zich in de komende 12 tot 24 maanden zal ontwikkelen. Zo kijken wij niet alleen naar daadwerkelijke negatieve gevolgen, maar ook naar potentiële negatieve gevolgen.

3. *Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen*

- Zoals vastgesteld in ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid kunnen we alleen beleggen in achterblijvers als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbeteringen op duurzaamheid. De portefeuillemanager maakt een beoordeling of het bedrijf voldoende potentie heeft om de duurzaamheidsprestaties te verbeteren. Tegelijkertijd moeten onze beleggers het bedrijf financieel aantrekkelijk genoeg vinden om in te beleggen. Het moet ook in dat opzicht te verantwoorden zijn dat SPW tijd en moeite steekt in een verbetertraject op duurzaamheid (engagement).
- Voor achterblijvers die voldoende perspectief op verbetering bieden, stellen we een engagement plan op. Dit bevat de doelstellingen van de dialoog en verzoeken aan het bedrijf. De doelstellingen zijn, voor zover relevant, gericht op het stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen. In dit plan wordt ook een tijdslijn vastgesteld.
- Nadat het plan voor een verbetertraject met een bedrijf door het duurzaamheidsteam van onze vermogensbeheerder is goedgekeurd, kan er in het bedrijf worden belegd. We noemen het bedrijf niet langer een achterblijver maar een belofte.
- Op deze wijze prioriteren wij overeenkomstig de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen bedrijven waarop wij verwachten invloed te kunnen uitoefenen en waarvan wij verwachten dat we negatieve gevolgen kunnen voorkomen of mitigeren. We gaan met deze bedrijven in gesprek om duidelijk te maken welke verbeteringen we willen zien. Het is mogelijk om punten voor verbetering uit het engagement plan via het stembeleid te escaleren.
- Wanneer we onvoldoende invloed op een organisatie kunnen uitoefenen, proberen we onze invloed te vergroten door samen te werken met andere beleggers of andere stakeholders.
- Wanneer beloften niet voldoende voortgang laten zien en alle escalatiestrategieën zonder resultaat zijn ingezet, dan zullen we onze beleggingen in het bedrijf op een opportuun moment verkopen.

4. *Monitoren van praktische toepassingen en resultaten*

- Onze vermogensbeheerder informeert ons over de gebruikte methodes voor de uitvoering van ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid en hoe zij mogelijke en daadwerkelijke negatieve gevolgen identificeert.
- Wij ontvangen in de kwartaalrapportages van onze vermogensbeheerder informatie over de voortgang op de belangrijkste verbetertrajecten. Waar relevant wordt hierbij ook vermeld hoe

onze vermogensbeheerder de negatieve gevolgen probeert te voorkomen of verminderen. Jaarlijks ontvangen wij van hen een overzicht van alle bedrijven waarmee verbetertrajecten plaatsvinden, deze lijst is publiek beschikbaar. Ook staat daarin vermeld over welke thema's er is gesproken.

- Onze vermogensbeheerder registreert het verloop en de voortgang van verbetertrajecten in een intern kennismanagement systeem. De voortgang van de verbetertrajecten wordt periodiek door onze fiduciair manager geëvalueerd. Hierover worden wij jaarlijks geïnformeerd.
- Wij hebben ook toegang tot een dashboard dat ons gedetailleerd inzicht geeft in de voortgang van de verbetertrajecten met bedrijven. Daarnaast kunnen wij bij onze vermogensbeheerder uitgebreidere analyses van individuele bedrijven opvragen.

5. *Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt*

- In ons Verslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen noemen wij voorbeelden van lopende dialogen en verbetertrajecten met bedrijven waarin wij beleggen. Hierin benoemen wij de voortgang, maar ook de escalatiestrategieën die zijn ingezet en voorbeelden van bedrijven die zijn verkocht na een onsuccesvolle dialoog.
- Wij blijven onze rapportages voortdurend ontwikkelen volgens de due diligence systematiek van de OESO.

6. *Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan*

- Het engagement plan bevat doelstellingen en verzoeken gericht op het stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen zoals geïdentificeerd in de beoordeling door onze vermogensbeheerder. Waar mogelijk worden ook doelstellingen en verzoeken in het engagement plan opgenomen die gericht zijn op het nemen van herstelmaatregelen, of het verlenen van medewerking hieraan.

II. Staatsobligaties

1. *Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen*

- Wij houden rekening met de eventuele negatieve gevolgen van beleggingen in obligaties van (semi-) overheden en hanteren een uitsluitingsbeleid.
- Hierover hebben wij afspraken gemaakt met onze vermogensbeheerder. Het uitsluiten van staatsobligaties is een integraal onderdeel van ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid.
- Het is onze ambitie om niet te beleggen in staatsobligaties van overheden die burgervrijheden en democratie ernstig beperken. Dit hebben we al concreet gemaakt door vast te leggen dat we niet langer willen beleggen in overheden met een "worst of the worst" score volgens Freedom House. De implementatie van dit beleid loopt nog. Op termijn willen we beoordelen hoe we onze beleggingscriteria voor overheden nog verder kunnen aanscherpen. Nu al sluiten we staatsobligaties van overheden van landen uit waarvoor een bindend wapenembargo van de Verenigde Naties (VN) of van de Europese Unie (EU) van kracht is.

2. *Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille*

- Wij identificeren risico's voor de samenleving in staatsobligaties van landen waar ernstige mensenrechtenschendingen plaatsvinden, waarover internationaal brede overeenstemming bestaat en waarvoor in EU of VN-verband wapenembargo's zijn opgesteld.
- Wapenembargo's kunnen het resultaat zijn van een situatie van ernstige en systematische schendingen van mensenrechten, beperkingen van democratie en soevereiniteit of het gebruik van controversiële wapens.

- Om daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te identificeren en beoordelen hanteert onze vermogensbeheerder een systematische aanpak. Hierbij, worden data uit meerdere bronnen worden gebruikt, onder andere algemene ESG-gegevens, data over fysiek klimaatrisico, en data over transitierisico van externe dataproviders. Naast het gebruik van deze data wordt binnen Emerging Markets Debt kwalitatieve overkoepelende informatie over ESG & politiek geïntegreerd in zogenoemde country sheets.
  - Alle ESG-data uit de country sheets wordt in een digitaal Country Dashboard verwerkt. De ESG analyse van elk land wordt hierin inzichtelijk en via het Country Dashboard beschikbaar gemaakt.
  - De geïntegreerde ESG-indicatoren dragen in combinatie met de macro-economische indicatoren bij aan de beslissing van onze vermogensbeheerder om meer of minder in een land te beleggen. Hiervoor passen we een tweeledige aanpak toe:
    - a) Ontwikkeling van fundamentele indexeringsproduct(en) om ESG-overwegingen *rule-based* mee te wegen - landen die lager scoren op geselecteerde (ESG) indicatoren, krijgen een lager gewicht in de portefeuille.
    - b) Onze vermogensbeheerder heroriënteert kapitaal door te beleggen in gelabelde obligaties/ Sustainable Development Investments (SDI's) die bijdragen aan positieve ontwikkeling. Onze beleggingen in Emerging Markets Private Debt leveren een belangrijke bijdrage aan investeringen in SDI's.
3. *Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen*
- Wij willen niet verbonden zijn aan ernstige mensenrechtenschendingen van internationale standaarden en sluiten daarom beleggingen uit in overheden die op de uitsluitingenlijst staan vermeld.
  - Voor staatsobligaties maken wij alleen gebruik van het instrument uitsluiten. In het geval van overheden zien wij slechts beperkte mogelijkheden voor het aanwenden van invloed door middel van engagement om negatieve gevolgen te stoppen, voorkomen of beperken.
4. *Monitoren van praktische toepassingen en resultaten*
- Onze vermogensbeheerder screent de portefeuille twee keer per jaar ten opzichte van de laatst beschikbare uitsluitingenlijst.
  - Hierbij maakt zij gebruik van pre-trade compliance checks en reguliere screening van de portefeuille.
5. *Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt*
- Elk half jaar informeert onze vermogensbeheerder ons over veranderingen in de uitsluitingenlijst en de uitvoering van het uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties.
  - In de kwartaalrapportages informeert onze vermogensbeheerder ons over de meest belangrijke bevindingen uit de Country Analysis Tool.
  - De uitsluitingenlijst is publiekelijk beschikbaar op de website van SPW. In het Verslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen besteden wij ieder jaar aandacht aan het uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties.
6. *Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan*
- Aangezien wij voor deze categorie alleen gebruik maken van uitsluiting, is dit onderdeel hier niet van toepassing.

B. Alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen worden doorgaans gedaan in fondsen die belangen nemen in niet-beursgenoteerde bedrijven of die beursgenoteerde bedrijven overnemen (Private Equity). Deze beleggingen kenmerken zich door een groot aandeel van het fonds in het bedrijf. De manager van het fonds heeft vaak ook zitting in de raad van commissarissen van portefeuille bedrijven en er is sprake van

directe invloed. Aangezien SPW in dit soort bedrijven belegt via een fonds, is het primaire instrument voor due diligence volgens de OESO-richtlijnen de selectie en monitoring van managers vooraf. Tijdens een voorbereidende analyse (“*due diligence*”-fase) onderzoekt onze vermogensbeheerder de manier van werken van deze managers, ook op eventuele negatieve impacts voor samenleving en milieu. Tot de categorie alternatieve beleggingen behoren ook Hedge Funds. Afhankelijk van de aard en omvang van de belegging, nemen portefeuillemanagers van onze vermogensbeheerder zitting in de adviescommissies van Limited Partners of de besturen van portefeuillebedrijven. Ook voor beleggingen in Hedge Funds geldt dat het primaire instrument voor OESO-due diligence de selectie en monitoring van managers of de belegging is.

I. Private Equity

1. *Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen*

- Voor onze beleggingen zijn Responsible Investment Guidelines (RIG) opgesteld. In deze richtlijnen staan de criteria waaraan investeringsvoorstellen moeten voldoen voordat een belegging kan plaatsvinden. De beleggingsteams van onze vermogensbeheerder analyseren investeringsvoorstellen voorafgaand aan de belegging.
- Een andere voorwaarde aan investeringsvoorstellen is dat het voorstel voldoende duidelijkheid geeft en voldoet aan onze eisen voor de manieren waarop ESG-risico's door managers worden geïdentificeerd, geprioriteerd en gemitigeerd.
- In de uitvoering van mandaten moeten onderwerpen zoals bescherming van het milieu, mensenrechten, arbeidsrechten en goed bestuur een rol spelen in het beleid en rapportage van het fonds.
- Het beleggingsproces kent een aantal fasen. Tijdens elk van deze fasen kan de aankoop van een nieuwe belegging worden stopgezet. Deze fasen zijn:
  1. Prudent Person Statement (PPS),
  2. Analyse van het investeringsvoorstel (*due-diligence*), en;
  3. Goedkeuring door het Committee Investment Proposals (CIP).

2. *Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille*

- Tijdens de Prudent Person Statement (PPS) fase van het beleggingsproces worden potentiële risico's aan de orde gesteld die gebaseerd zijn op de aard van de belegging en beschikbare informatie over bestaande controverses met negatieve gevolgen.
- Tijdens de *due diligence*-fase beoordelen we eventuele negatieve gevolgen in meer detail. Hierbij kunnen we gebruik maken van adviseurs met gespecialiseerde kennis.
- Bij de analyse van nieuwe Private Equity managers screenen we de bedrijven in de portefeuille op ESG-gerelateerde risico's op basis van gegevens van een externe dataprovider.
- Daarnaast maakt onze vermogensbeheerder gebruik van een ESG *due diligence*-vragenlijst, waarin onder andere de vraag is opgenomen of (en zo ja welke) ESG-gerelateerde incidenten zich in de portefeuille hebben voorgedaan.
- Voor nieuwe beleggingen in private equity is goedkeuring van het Committee Investment Proposals (CIP) vereist. Deze goedkeuring omvat ook een beoordeling en goedkeuring van het duurzaamheidsteam van onze vermogensbeheerder met betrekking tot het risico op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu.
- Voor bestaande beleggingen hebben externe managers de verplichting om bij onze vermogensbeheerder melding te maken van significante ESG-incidenten bij bedrijven die in onze portefeuille zitten. Ook moeten zij regelmatig updates geven over de genomen maatregelen om het probleem te mitigeren en op te lossen. Onze vermogensbeheerder screent bestaande portefeuillebedrijven bovendien regelmatig op ernstige incidenten op basis van gegevens van een externe dataprovider.

3. *Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen*

- Alle nieuwe beleggingen moeten aan specifieke voorwaarden voldoen. Om goedkeuring op een investeringsvoorstel te ontvangen moeten externe fondsmanagers aannemelijk kunnen maken dat zij aan de gestelde voorwaarden van de vermogensbeheerder kunnen voldoen om eventuele negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en mitigeren.
- ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn betrokken bij het verlenen van goedkeuring aan nieuwe beleggingen. Hierbij kunnen zij voorwaarden stellen aan externe managers om eventuele negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- De voorwaarden zoals opgesteld door de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn verwerkt in de contracten tussen de vermogensbeheerder en de externe managers. Deze voorwaarden bevatten onder andere: regelmatige ESG-rapportages, rapportages over controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, en naleving van het uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen er specifieke voorwaarden worden opgenomen met betrekking tot kwesties die eerder bij de analyse van het investeringsvoorstel naar voren waren gekomen.
- Wanneer externe managers melding maken van controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille zijn zij ook verplicht om periodiek updates te verstrekken over acties die de controverses of significante ESG-incidenten moeten stoppen, voorkomen of beperken.
- Van externe managers wordt verwacht dat ze transparant zijn over hun beleggingsposities in portefeuillebedrijven, zodat onze vermogensbeheerder de portefeuille effectief kan monitoren.
- Indien nodig spreekt onze vermogensbeheerder met externe managers over specifieke beleggingen binnen fondsen. In het geval van ernstige incidenten die niet voldoende kunnen worden beperkt, kan onze vermogensbeheerder een manager vragen uit specifieke beleggingen te stappen, of besluiten in de toekomst niet meer bij deze manager te beleggen.

4. *Monitoren van praktische toepassingen en resultaten*

- Onze vermogensbeheerder maakt gebruik van interne monitoring instrumenten om de voortgang van externe managers periodiek bij te houden.
- Alle externe managers worden ieder jaar getoetst, ook op het beheersen van ESG-risico's.

5. *Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt*

- Onze vermogensbeheerder rapporteert ieder kwartaal aan ons over de ESG-gerelateerde incidenten en over trends en observaties met betrekking tot opgeloste incidenten
- In ons Verslag Verantwoord Beleggen noemen we voorbeelden van lopende dialogen en de voortgang hierop. Ook benoemen we voorbeelden van externe managers waarop actie is ondernomen.

6. *Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan*

- Voor individuele gevallen spreken onze vermogensbeheerders met externe managers over het inzetten van herstelmaatregelen.

II. Vastgoed

1. *Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen*

- Voor vastgoed zijn Responsible Investment Guidelines opgesteld. In deze richtlijnen staan de criteria beschreven waaraan investeringsvoorstellen moeten voldoen voordat een belegging kan plaatsvinden. De beleggingsteams van onze vermogensbeheerder analyseren investeringsvoorstellen vooraf aan de belegging.
- In de uitvoering van mandaten moeten onderwerpen zoals bescherming van het milieu, mensenrechten, arbeidsrechten en goed bestuur een rol spelen in het beleid en de rapportage van het fonds.

- Een andere voorwaarde aan investeringsvoorstellen is dat ze voldoende duidelijkheid geven over en voldoen aan onze eisen voor het identificeren, prioriteren en beperken duurzaamheidsrisico's.
- Het beleggingsproces kent een aantal fasen. Tijdens elk van deze fasen kan de aankoop van een nieuwe belegging worden stopgezet. Deze fasen zijn:

- 1) Prudent Person Statement (PPS),
- 2) analyse van het investeringsvoorstel (due diligence) en
- 3) goedkeuring door het Committee Investment Proposals (CIP).

2. *Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille*

- Tijdens de Prudent Person Statement (PPS) fase van het beleggingsproces worden daadwerkelijke en potentiële risico's aan de orde gesteld die gebaseerd zijn op de aard van de belegging en de beschikbare informatie over bestaande controverses met negatieve gevolgen.
- Tijdens de due diligence-fase beoordelen we eventuele negatieve gevolgen in meer detail. Hierbij kunnen we gebruik maken van adviseurs met gespecialiseerde kennis.
- Bij de analyse van nieuwe vastgoed managers of beleggingen screenen we op duurzaamheidsrisico's. Hierbij wordt gebruik gemaakt van analyses van externe adviseurs.
- Daarnaast maakt onze vermogensbeheerder gebruik van een ESG due diligence vragenlijst, waarin onder andere de vraag is opgenomen of (en zo ja welke) ESG-gerelateerde incidenten zich in de portefeuille hebben voorgedaan.
- Voor nieuwe beleggingen in vastgoed is goedkeuring van het Committee Investment Proposals (CIP) vereist. Deze omvat ook een beoordeling en goedkeuring van de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder met betrekking tot het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen voor de samenleving of het milieu.
- Voor bestaande beleggingen hebben externe managers de verplichting om bij onze vermogensbeheerder melding te maken van significante ESG-incidenten. Ook moeten zij regelmatig updates geven over de genomen maatregelen om het probleem te mitigeren en op te lossen. Onze vermogensbeheerder screent bestaande portefeuillebedrijven bovendien regelmatig op ernstige incidenten op basis van gegevens van een externe dataprovider.

3. *Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen*

- Alle nieuwe beleggingen in vastgoed moeten aan specifieke voorwaarden voldoen. Om goedkeuring op een investeringsvoorstel te ontvangen moeten externe fondsmanagers en beleggingen aannemelijk kunnen maken dat zij aan de gestelde voorwaarden van onze vermogensbeheerder kunnen voldoen om negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn betrokken bij het verlenen van goedkeuring aan nieuwe beleggingen. Hierbij kunnen zij voorwaarden stellen aan externe managers om eventuele negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- De voorwaarden zoals opgesteld door de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn verwerkt in de contracten tussen de vermogensbeheerder en de externe managers. Deze voorwaarden bevatten onder andere: regelmatige ESG-rapportages, rapportages over controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, en naleving van het uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen er specifieke voorwaarden worden opgenomen met betrekking tot kwesties die eerder bij de analyses van de investeringsvoorstellen naar voren waren gekomen.
- Voor alle nieuwe beleggingen in (niet-beursgenoteerd) vastgoed zijn de standaardvoorwaarden onder andere:

- 1) de manager verbindt zich ertoe deel te nemen aan jaarlijkse GRESB-enquête gedurende de duur van de investering;
  - 2) de manager verbindt zich tot afgesproken strategieën die gericht zijn op het bereiken van een bovengemiddelde GRESB-score binnen drie jaar. Daarnaast streven we uiteindelijk naar een score bij de 40% hoogste GRESB-scores (4- of 5-sterren beoordeling);
  - 3) het monitoren van de prestaties van de activa ten opzichte van de CRREM-trajecten (www.crrem.eu en www.crrem.org);
  - 4) het bereiken van een dekking van 100% gegevens over energieverbruik;
  - 5) certificering van groene gebouwen van operationele bedrijfsmiddelen.
- Wanneer externe managers melding maken van controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, zijn zij ook verplicht om periodiek updates te verstrekken over acties die de controverses of significante ESG-incidenten moeten stoppen, voorkomen of beperken.

4. *Monitoren van praktische toepassingen en resultaten*

- Onze vermogensbeheerder maakt gebruik van interne monitoringinstrumenten om de voortgang van de beleggingen periodiek bij te houden.
- Onze vermogensbeheerder toetst ieder jaar alle beleggingen, ook op het beheersen van ESG-factoren.

5. *Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt*

- Onze vermogensbeheerder rapporteert ieder kwartaal aan ons over ESG-gerelateerde incidenten en engagements, de voortgang daarvan, genomen escalatiemaatregelen en voorbeelden van acties die zijn ondernomen om de gevolgen te mitigeren. Ook benoemen we voorbeelden van beleggingen waarop actie is ondernomen.
- In ons MVB Jaarverslag noemen we voorbeelden van lopende dialogen en de voortgang hierop.

6. *Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan*

- Voor individuele gevallen spreekt onze vermogensbeheerder met fondsmanagers en de beleggingen over het inzetten van herstelmaatregelen.